

עניינים תוכן

מבוא	2
סקירת ספרות	3
פרק ראשון: אדלר וסדר הלידה	3
אלפרד אדלר ותיאוריית האינדיבידואליזם	3
סדר לידה לפי אדלר	5
ממצאים מאששים או שוללים את תיאוריית אדלר	7
פרק שני: סיפורי יוסף	8
יוסף מתמודד עם אחיו	8
יוסף בבית פוטיפר	10
פרק שלישי: דמותו של יוסף לנוכח תיאוריית אדלר	14
סיכום	16
ביבליוגרפיה	18

מבוא

יוסף בן יעקב וסיפוריו, הם מקבוצות הסיפורים המוכרים והידועים ביותר בספר בראשית ובמקרא כולו. סיפורי יוסף מתארים את עלייתו לגדולה, בשל היכולת שלו לפרש חלומות ובשל הקרבה שלו לאלוהים, אשר מלווה אותו במשך כל דרכו. אחד המאפיינים של יוסף, ואשר קשורים לנושא עבודה זו, הוא העובדה כי יוסף היה בן זקונים של אימו רחל, אשר הייתה עקרה עד לשלב שבו היא ילדה אותו. התפקוד של יוסף בתור בן זקונים שהיה מועדף על אביו יותר מאשר אחיו האחים, הוא זה אשר התחיל את הסיפור של יוסף ועומד במרכז הסיפורים שנוגעים אליו, בדרך זו או אחרת.

החוקר אדלר פיתח תיאוריה אשר טענה כי סדר הלידה קובע את ההתמודדות של הילדים עם החיים הבוגרים שלהם. לדידו של אדלר, כפי שנראה במהלך העבודה, הבכורים זוכים לתנאים טובים יותר מאחר והם מקבלים את מירב תשומת הלב לעומת ילדים אחרים אשר זוכים להתעלמות מסוימת מצדם של ההורים, בשל קשיים שונים. הדבר בא לדעתו לידי ביטוי בהיבטים אשר קשורים ליכולת ניהול קריירה בגיל הבגרות ולקשרים חברתיים שהוא מפתח במהלך ימי חייו. עבודה זו תבקש לבחון את משמעות היותו של יוסף בן זקונים על הדרך שבה מתנהג ועל הדרך שבה דברים קורים לו, בסיפורי המקרא שקשורים אליו. העבודה תתמקד בשני היבטים עיקריים- ההתמודדות של יוסף עם המשפחה שלו (יחסים משפחתיים) וההתמודדות שלו עם ה"קריירה" שלו לאחר מכן. היא תעמוד על הקשר שבין סדר הלידה ובין שני ההיבטים הללו. שאלת המחקר של העבודה תהיה: **כיצד העובדה שיוסף היה בן זקונים השפיעה על התנהגותו בסיפורי המקרא?**

הפרק הראשון של העבודה ינתח את התיאוריה של אדלר. ראשית יתאר את התפיסה הכללית אותה הוא גיבש ואת ההשלכות את התפיסה הזו על התפתחות האדם. לאחר מכן יעסוק באופן ישיר בתיאוריה של אדלר בנוגע לסדר הלידה במשפחה. החלק האחרון של פרק זה יתאר את נקודת המבט האמפירית אשר איששה או שללה את המסקנות העיקריות של תיאוריית אדלר, באופן אמפירי. הפרק השני של העבודה ינתח את דמותו של יוסף. הפרק יתמקד בשני אירועים מרכזיים- סיפור החלומות ומכירת יוסף לעבדות, ובעלייתו לגדולה בעקבות הפרשה עם אשתו של פוטיפר והחלומות שבאו לאחר מכן. פרק זה גם יעסוק בקצרה בפירושים אשר עלו במחקר וניתחו את סיפורי יוסף מהיבטים שונים. הפרק השלישי של העבודה יערוך סינתזה בין ממצאי שני הפרקים ויוסיף על כך במחקרים שקושרים בין היות אדם בן זקונים במשפחה, ובין המשמעות של הדבר במקרא כפי שהוא בא לידי ביטוי בסיפורי יוסף.

סקירת ספרות

פרק ראשון: אדלר וסדר הלידה

סדר הלידה במשפחה הוא סדר המיקום של כל אדם בתוך המבנה המשפחתי שלו, ביחס לשאר האחים שלו, אם קיימים. ספרות המחקר תיארה רבות את מבנה סדר הלידה במשפחה ואת ההשפעה של סדר הלידה על התמודדות הילדים עם העולם במהלך חייהם מבחינות שונות. להלן אסקור את תפיסתו של אדלר בנוגע להתפתחות האדם ולחשיבות סדר הלידה עבור אותה ההתפתחות.

אלפרד אדלר ותיאוריית האינדיבידואליזם

אלפרד אדלר היה רופא יחודי אוסטרי אשר ייסד את הפסיכולוגיה האינדיבידואלית. אדלר בעצמו היה השני מבין שבעת האחרים שלו, ממוצא מעמד בינוני. בשל קשיים שונים שאירעו לו בילדות, אדלר הכיר בהשפעה של זיכרונות הילדות שלו על עיצוב הדרך שבה הוא מתמודד עם החיים (Watts, 2015). במהלך חייו, אדלר היה חלק מקבוצת דיון שהייתה קשורה לזיגמונד פרויד, ותוך כדי כך הוא פיתח את הפסיכולוגיה האינדיבידואלית. לפי אסכולה זו על האדם להשתתף מעשית בטיפול עצמו כי רק שינוי באדם עצמו וההכרה שלו בחולשותיו, תוך רצון להתגבר עליהם, יכולים להביא להרגשה בריאה יותר ויעילות בטיפול (Ansbacher, 2010).

חוקרים עמדו על הדמיון שבין אדלר ובין התפיסה הפילוסופית של עמנואל קאנט שרואה בסובייקטיביות את האובייקטיביות היחידה. במילים אחרות, המציאות שאותה פוגש האדם ואשר מעצבת את ההתמודדות שלו במהלך חייו, נקבעת לפי מה שהתקבל בחושים של האדם ומן הניסיון חיים שלו. היא מעצבת את דרך העיבוד של תפיסת העולם וצורת החשיבה שלו. לפי גישה זו נוכל לומר כי המציאות שהאדם חווה אותה היא למעשה המציאות היחידה שרלוונטית, ויכולה להשתנות בעקבות הנסיבות. מציאות זו יכולה להשתנות על ידי ההגדרה של האדם, כך שהמילים שהוא בוחר כדי לתאר את המציאות, הם אלו אשר קובעות את הדרך שבה הוא חווה את המציאות (Shyne, 2010).

עקרון מרכזי במשנה של אדלר הוא העקרון של בחירה חופשית. האדם יכול לבחור את האופן שבו הוא יפרש את המציאות ומשום כך הוא קובע את המציאות שהוא בוחר. משום כך הגישה הטיפולית מתמקדת בפתיחת אפשרויות בחירה נוספות, כדי לאפשר לאדם לעצב תפיסת מציאות בעלת